

Силабус курсу
Вербальний континуум української мови

Ступінь вищої освіти – другий (магістерський)
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова)
Освітньо-професійна програма: «Українська мова і література»
Рік підготовки – 1, семестр – 1
Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна
Кількість кредитів – 3
Дні занять: понеділок, 11.10-12.30, ауд. 86
Консультації: четвер, 14.05, ауд. 63
Мова викладання: українська

Керівник курсу

доктор філологічних наук, професор Струганець Любов Василівна

Контактна інформація: lyubovstruhanets@yahoo.com
(0352) 43 58 65 – деканат факультету філології і журналістики

Опис дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Вербальний континуум української мови»: забезпечити засвоєння теоретичних знань і вироблення стійких практичних навичок з аналізу закономірностей функціонування вербального континууму української мови в контексті оновленої парадигми гуманітарних і власне лінгвістичних знань.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
1	Тема 1. Поняття «вербальний континуум мови»	Тракувати поняття «вербальний континуум мови», що слугує позначенню словникового складу з комплексом інтердисциплінарних характеристик. Усвідомлювати інтегральний підхід до вивчення словникового складу. Осмислювати методологію дослідження вербального континууму літературної мови в оновленій парадигмі наукових знань. Характеризувати концептуальні параметри словникового складу, способи експліцитного та імпліцитного вираження концептів, виявлення статистики і динаміки експлікації концептів, специфіку вербалізації базових концептів в етнолінгвокультурі; дистрибутивні й дериваційні особливості вербалізаторів концептів у сучасній загальномовній і художній практиках; соціонормативні параметри лексичних одиниць різних тематичних множин у синхронії.

		<p>Здійснювати культуромовний моніторинг якості слововживання у різних сферах мовної діяльності соціуму. Визначати семантичні, семантико-структурні параметри лексичних одиниць різних тематичних множин у синхронії та діяхронії. Встановлювати співвідношення кодифікації та реалізації лексичних норм.</p> <p>Визначати стилістичні параметри лексичних одиниць, стилетвірне значення лексики у мовотворчості письменників різних періодів. Виокремлювати лінгвальні та екстралінгвальні чинники, які впливають на мовну еволюцію, детермінують якісні і кількісні зміни в лексико-семантичній системі літературних мов. Екстраполювати результати дослідження вербального континууму на характеристику сучасного стану української літературної мови.</p>
2	Тема 2. Лінгво-інформаційний підхід до студіювання словникового складу мови	<p>Знати засадничі положення комп'ютерної лексикографії, історію виникнення словників тезаурусного типу та їхню еволюцію (паперові ідеографічні словники, тезауруси в мережі Інтернет, класифікацію словників ідеографічного типу). Знати ключові поняття теорії формалізованого аналізу лексики для створення українського семантичного словника та формування машинного фонду мови (автори - Н. Клименко, М. Пешак, Є. Карпіловська).</p> <p>Характеризувати організацію ресурсів національної словникової бази. Використовувати лінгвістичні портали в мережі Інтернет. Характеризувати розвиток корпусної лінгвістики (корпуси літературних мов, новаторські інформаційні системи у світовій лінгвістиці). Володіти інформацією про лексикографічний проєкт «Зведений словник української мови кінця XVIII – поч. XXI ст.» в Інституті української мови НАН України. Характеризувати авторські комп'ютерні програми для аналізу лексикону (зокрема: лінгво-інформаційну систему «Verbarium» в ТНПУ як відображення комплексу параметрів лексики сучасної</p>

		української мови). Моделювати вербальний континуум сучасної української мови.
3	Тема 3. Основні напрями розвитку словникового складу літературної мови	<p>Характеризувати неологізацію тезауруса на синхронному зрізі; лексичні і семантичні неологізми, спосіб їх утворення, фактори, які спричинили появу неологізмів, індивідуально-авторські неологізми, сфери функціонування неологізмів. Розмежовувати запозичені слова та іншомовні слова.</p> <p>Осмислювати особливості архаїзації лексичних засобів української мови. Виявляти взаємодію літературної мови й діалектів на лексико-семантичному рівні. Диференціювати зміни синтагматичних і парадигматичних зв'язків між лексичними одиницями.</p> <p>Аналізувати типологію змін семантичної структури слова: семантичні зміни у словах з однаковою кількістю значень, розширення семантичної структури слова, звуження семантичної структури слова, процеси утворення і зникнення омонімії.</p> <p>Усвідомлювати зміни стилістичного статусу номенів. Характеризувати термінологізацію і детермінологізацію лексики, зміни соціальних конотацій, особливості переорієнтації номінацій, процеси актуалізації та пасивізації лексико-семантичних засобів.</p>

Формування програмних компетентностей

Індекс у матриці ОНП	Програмні компетентності
ЗК 1	Синтез та аналіз. Здатність до узагальнень, абстрактного мислення, поєднання аналізу та синтезу для розуміння процесів та явищ у галузях лінгвістики та літературознавства, уміння чітко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
ЗК 2	Науково-дослідницькі навички. Здатність формулювати нові гіпотези та вирішувати наукові задачі в галузях лінгвістики та літературознавства, підбирати відповідні методи для їх розв'язання; володіння основними поняттями й методами лінгвістичного та літературознавчого дослідження та вміння застосовувати їх на практиці.
ЗК 3	Міжособистісна взаємодія. Здатність працювати в команді, вести наукові дискусії, переконувати та впливати на інших учасників колективу; уміння знаходити компромісні рішення й брати на себе відповідальність за їх втілення.

ЗК 4	Інструментальні навички. Здатність до письмової та усної комунікації рідною мовою, знання іноземної мови, навички роботи з сучасними інформаційними технологіями.
ФК 4	Здатність здійснювати відбір методів, форм і засобів навчання української мови й літератури, зарубіжної літератури, спрямованих на розвиток здібностей учнів і ЗВО та їх виховання; здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів та ЗВО з української мови й літератури, зарубіжної літератури; здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів і ЗВО у позакласній і позааудиторній роботі; здатність використовувати інформаційні технології у навчанні.
ФК 5	Здатність виявляти розуміння предмета, структури і ролі лінгвістики у формуванні сучасної наукової картини світу; чітке уявлення про походження мови, принципи і механізми її функціонування й розвитку, системний і антропоцентричний підходи в мовознавстві; усвідомлення ролі мови в житті соціуму; уміння розвивати в учнів та ЗВО необхідні лінгвістичні компетенції.
ПРН 1	(Дослідницький). Здатність відібрати і проаналізувати попередні джерела, в яких осмислюється проблема; проектувати та здійснювати емпіричні дослідження; проявляти творчі здібності під час досліджень; використовувати набуті знання з лінгвістики та літературознавства для вибору оптимальних шляхів аналізу різноманітного мовного матеріалу, художніх чи фольклорних творів, критичних праць; підготувати доповідь, наукову статтю.
ПРН 3	3 (Проектувальний). Здатність застосовувати профільні знання у підготовці до уроку; проектувати зміст уроку; володіти знаннями про навчальну роботу з учнями різних вікових категорій у цілісному педагогічному процесі в умовах індивідуалізації і диференціації навчання; проектувати пізнавальну діяльність учнів для засвоєння навчального матеріалу; здійснювати методичну діяльність з української мови, української літератури, зарубіжної літератури; застосовувати базові знання з педагогіки та психології, методики викладання фахових дисциплін; проектувати діяльність предметного гуртка, факультативу, створювати елективні курси; аналізувати підручники, посібники, дидактичні матеріали, методичну літературу для цілей проектування цілісного навчально-виховного процесу; проектувати реалізацію міжпредметних зв'язків; виховувати всебічно розвинену особистість.
ПРН 5	5 (Управлінський). Здатність здійснювати моніторинг навчальних досягнень суб'єктів навчання; розробляти різні типи навчальних завдань, відповідних результатам моніторингу; слідкувати за своєю мовою і поведінкою, мовою і поведінкою учнів; уважно слухати відповіді, адекватно реагувати на них; використовувати мову лінгвістики та літературознавства для офіційно-ділової та наукової комунікації.
ПРН 8	8 (Прогностичний). Здатність вміти, виходячи з мети спостереження та властивостей об'єкта дослідження, обирати метод і розробляти план та методику спостереження; прогнозувати вплив різних факторів на якість результату.

Літературні джерела

1. Вплив суспільних змін на розвиток української мови / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк; відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 444 с.
2. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі: монографія. Київ: Логос, 2010. 303 с.

3. Коць Т. А. Українське слово в пресі кінця XIX – початку XXI ст.: динаміка літературної норми. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 422 с.
4. Лексика на перетині наукових парадигм: монографія / Л. Струганець, О. Косович, Т. Вільчинська, В. Мельничайко, Ю. Струганець, Ю. Костюк та ін.; за ред. Л. Струганець. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 212 с.
5. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ, 1997. 131 с.
6. Літературна норма і мовна практика: монографія / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
7. Навальна М. І. Динаміка лексики української періодики початку XXI ст. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
8. Навальна М. І. Лексика газетної періодики початку XXI ст.: джерела поповнення та стилістичне використання. Переяслав-Хмельницький: К С В, 2018. 350 с.
9. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ: Наук. думка, 1976. 288 с.
10. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
11. Струганець Л., Дашченко Н., Струганець Ю. Б. Словник новітніх запозичень у сучасній українській мові. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. 48 с.
12. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови XX століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.
13. Струганець Л. В. Неологізація та архаїзація лексики української мови: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 68 с.
14. Струганець Л. В., Струганець Ю. Б. Вербальний континуум української мови: навчальний посібник. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 116 с.
15. Сучасна українська літературна мова: підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
16. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XX – XXI ст.). Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.
17. Multidimensionality of vocabulary in the literary language / L. Struhanets, O. Kosovych, T. Vilchynska, Yu. Struhanets, Yu. Kostyuk and other; ed. by L. Struhanets. Beau Bassin: LAMBERT Academic Publishing, 2018. 194 с.

Інтернет-джерела

1. <http://www.mova.info>
2. <http://www.novamova.com.ua>
3. <http://www.ulif.org.ua>
4. <https://r2u.org.ua/>
5. <https://slovnyk.ua/>

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Тема 1	10
Тема 2	10
Тема 3	40
ІНДЗ (лексикологічний опис)	30
Модульний контроль (теми 1-3)	10

До силябусу додано такі матеріали:

- 1) авторський посібник у друкованому та електронному форматі;
- 2) навчально-методичний комплекс (лекційний матеріал, завдання для практичних занять, сформульована тематика ІНДЗ, завдання для модульного контролю);
- 3) електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.